

[2024 • 3^ο Δελτίο]

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

Αθήνα: 27/12/2024

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

[2024 • 3^ο ΔΕΛΤΙΟ]

«ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ»

Τα Δελτία Στατιστικής Πληροφόρησης της Εθνικής Συνομοσπονδίας ατόμων με αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.) εντάσσονται στο Έργο «Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας» που χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και από εθνικούς πόρους, με αντικείμενο την επιστημονική καταγραφή, τη μελέτη και την έρευνα σε θέματα αναπηρίας.

Στόχος του Έργου αποτελεί η καθιέρωση του Παρατηρητηρίου ως βασική πηγή πληροφόρησης για τις εξελίξεις στο πεδίο της αναπηρίας. Συγκεντρώνοντας και αναλύοντας δεδομένα και πληροφόρηση από εγχώριες και διεθνείς πηγές, το Παρατηρητήριο συμβάλλει στην παρακολούθηση, στην προστασία και στην προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους.

Με τον νόμο 4488/2017, το Παρατηρητήριο της Ε.Σ.Α.μεΑ. θεσμοθετείται ως ο βασικός συνομιλητής της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και των λοιπών φορέων του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος αναφορικά με την υποχρέωσή τους να αναπτύσσουν, να παράγουν και να διαδίδουν επίσημες στατιστικές σχετικά με τα άτομα με αναπηρία. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι για τους σκοπούς του σχεδιασμού των ως άνω στατιστικών και της διάχυσης των παραγόμενων δεδομένων, οι αρμόδιοι φορείς τελούν σε διαβούλευση με το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία.

Σε αυτό το πλαίσιο συντάσσονται και δημοσιεύονται, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, δελτία στατιστικής πληροφόρησης αφιερωμένα σε συγκριμένα θεματικά πεδία, όπου παρουσιάζονται τα σημαντικότερα ευρήματα και τάσεις όπως αυτά προκύπτουν μέσω της επεξεργασίας των διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων.

Για περισσότερες πληροφορίες για το Έργο, απευθυνθείτε στην Ιστοσελίδα του Έργου:
www.paratiritirioanapirias.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΒΑΣΙΚΑ ΕΥΡΥΜΑΤΑ	6
ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	8
ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΡΥΜΑΤΩΝ	10
1. Ο Σύνθετος Δείκτης: «Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό» (Europe 2030)	10
2. Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας.....	14
3. Πληθυσμός με σοβαρές υλικές και κοινωνικές στερήσεις (Europe 2030).....	17
4. Πληθυσμός που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας (Europe 2030)	20

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Γράφημα 1. Ποσοστό πληθυσμού (16+) σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό (Europe 2030) και κατάσταση αναπηρίας & Χάσμα	10
Γράφημα 2. Ποσοστό πληθυσμού με σοβαρή αναπηρία σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό (Europe 2030) και ομάδα ηλικίας	11
Γράφημα 3. Ποσοστό πληθυσμού (16-64 ετών) σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό (Europe 2030) και κατάσταση αναπηρίας και χάσμα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού ατόμων με σοβαρή αναπηρία	13
Γράφημα 4. Διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας (Poverty Risk) ηλικίας 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας (Σοβαρή αναπηρία/χωρίς αναπηρία) ...	15
Γράφημα 5. Διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας και κατάσταση αναπηρίας (Σοβαρή αναπηρία/χωρίς αναπηρία) ανά ομάδα ηλικίας	16
Γράφημα 6. Πληθυσμός 16 ετών και άνω που αντιμετωπίζει υλικές και κοινωνικές στερήσεις και κατάσταση αναπηρίας ανά ηλικιακή ομάδα.....	18
Γράφημα 7: Ποσοστό ατόμων ηλικίας 16-64 ετών με οικονομική αδυναμία για ικανοποιητική θέρμανση τον χειμώνα ανά κατάσταση αναπηρίας	19
Γράφημα 8. Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού πληθυσμού (16-64 ετών) που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας (Europe 2030)	21

Επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων

Φανή Προβή, Ma Social Research

Επιστημονική Υπεύθυνη Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας / Επιστημονικό Στέλεχος Ε.Σ.Α.μεΑ.

Προσβάσιμο αρχείο Microsoft Word (*.docx)

Το παρόν αρχείο ελέγχθηκε με το εργαλείο *Microsoft Accessibility Checker* και δεν βρέθηκαν θέματα προσβασιμότητας. Τα άτομα με αναπηρία δεν θα αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ανάγνωσή του.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο του παρόντος είναι η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός στα άτομα με αναπηρία. Τα άτομα με αναπηρία αποτελούν μια πληθυσμιακή ομάδα που βιώνει με τον πλέον σκληρό τρόπο, τις επιπτώσεις μιας παρατεταμένης και πολύπλευρης κρίσης. Στο σημερινό δυσχερές για την κοινωνία πλαίσιο, πέραν τις οικονομικής κρίσης έχουν προστεθεί υγειονομικές, κλιματικές και ενεργειακές απειλές, που επιδρούν επίσης υπέρμετρα στο βιοτικό επίπεδο των ατόμων με αναπηρία με χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις.

Στο παρόν δελτίο, αναλύονται συγκριτικά τα δεδομένα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στον πληθυσμό των ατόμων με και χωρίς αναπηρία για το έτος 2023, με περίοδο αναφοράς εισοδήματος το 2022, και αποτυπώνονται οι διαχρονικές μεταβολές το διάστημα 2015-2023.

Πηγή των δεδομένων αποτελεί η δειγματοληπτική Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC -Statistics on Income and Living Conditions) της Eurostat, που διενεργείται στην Ελλάδα από την Ελληνική Στατιστική Αρχή, και αποτελεί τη βασική πηγή αναφοράς των συγκριτικών στατιστικών για την κατανομή του εισοδήματος και τον κοινωνικό αποκλεισμό σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ειδικότερα, εξετάζεται ο σύνθετος δείκτης «Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό», ο οποίος αποτελεί δείκτη αναφοράς σε επίπεδο Ε.Ε. για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, και αναλύονται και οι επιμέρους συνιστώσες που τον απαρτίζουν.

Ωστόσο, επισημαίνεται ότι, το 2021 ο δείκτης «πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό» αναθεωρήθηκε από την Eurostat, στο πλαίσιο της νέας Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Europe 2030». Πιο συγκεκριμένα, αναθεωρήθηκε ο τρόπος υπολογισμού της συνιστώσας του δείκτη «Ποσοστό ατόμων με σοβαρές υλικές στερήσεις», ενώ μετονομάστηκε σε «Ποσοστό ατόμων με σοβαρές υλικές και κοινωνικές στερήσεις». Επίσης τροποποιήθηκε η μεθοδολογία υπολογισμού της συνιστώσας του δείκτη «Ποσοστό ατόμων που διαβιούν σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας».

Αξίζει να σημειωθεί ότι, η αναθεωρημένη μέθοδος υπολογισμού του δείκτη μειώνει σημαντικά τις ποσοτικές εκτιμήσεις του φαινομένου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τον προηγούμενο τρόπο υπολογισμού (Europe 2020), το 2022 το ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας που βρίσκονταν σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό ήταν 29,1%, ενώ σύμφωνα με τη νέα μέθοδο υπολογισμού εκτιμάται σε 26,3% (Europe 2030)¹.

¹ <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SFA10/2021>

[2024 • 3^ο Δελτίο]

Αναλυτικότερα, προκειμένου να αποτυπωθεί το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού, στον δείκτη λαμβάνονται υπόψη: ο κίνδυνος φτώχειας σε όρους ονομαστικού εισοδήματος (Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας), οι υλικές και κοινωνικές στερήσεις που αντιμετωπίζουν τα νοικοκυριά (Ποσοστό πληθυσμού με σοβαρές υλικές και κοινωνικές στερήσεις), καθώς και η ένταση της εργασίας των μελών των νοικοκυριών (Πληθυσμός που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας).

Στην Έρευνα αναφοράς η πληθυσμιακή ομάδα των ατόμων με αναπηρία προσεγγίζεται στατιστικά με τον δείκτη GALI (Global Activity Limitation Index). Πρόκειται για έναν έμμεσο δείκτη προσδιορισμού της αναπηρίας, ο οποίος βασίζεται στην αυτοαναφορά περιορισμού της συνήθους δραστηριότητας του ατόμου, εξαιτίας προβλημάτων υγείας.

Κατά το έτος 2023 η έρευνα διενεργήθηκε σε τελικό δείγμα 10.717 νοικοκυριών και σε 22.936 μέλη των νοικοκυριών αυτών, εκ των οποίων 20.177 ηλικίας 16 ετών και άνω².

² https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_silc_12_custom_14299417/default/table?lang=en

ΒΑΣΙΚΑ ΕΥΡΥΜΑΤΑ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του έτους 2023, το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία/περιορισμό της συνήθους δραστηριότητας εξαιτίας προβλήματος υγείας ανέρχεται σε 9,4%, του πληθυσμού ηλικίας 16 ετών και άνω, ενώ ποσοστό 13,7% του πληθυσμού αντιμετωπίζουν μέτριο περιορισμό δραστηριότητας /αναπηρία³.

Σύνθετος δείκτης «Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό»

- Το 2023, σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό βρίσκεται το 34,1% των ατόμων ηλικίας 16 ετών και άνω με σοβαρή αναπηρία, σύμφωνα με τον δείκτη των Στόχων Europe 2030, έναντι του 24,2% των ατόμων χωρίς αναπηρία της ίδιας ηλικίας.
- Σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (2022) ο δείκτης φτώχειας και αποκλεισμού των ατόμων με σοβαρή αναπηρία καταγράφει οριακή μείωση της τάξεως της 1 μονάδας.
- Ωστόσο, η διαχρονική ανάλυση των δεδομένων για το διάστημα από το 2015 έως το 2023, αναδεικνύει την ένταση των ανισοτήτων εις βάρος του πληθυσμού με αναπηρία και την επιμονή του φαινομένου της φτώχειας στο συγκεκριμένο πληθυσμό. Παρότι την περίοδο αναφοράς καταγράφεται τάση αποκλιμάκωσης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στον πληθυσμό χωρίς αναπηρία, αυτή η τάση δεν ακολουθείται στον πληθυσμό των ατόμων με αναπηρία.
- Η εικόνα αυτή αποτυπώνεται και στον δείκτη «Χάσμα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων με σοβαρή αναπηρία», ο οποίος ακολουθεί ανοδική πορεία, καταδεικνύοντας όχι μόνο επιμονή αλλά και διεύρυνση των ανισοτήτων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία.
- Ο κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού είναι ιδιαίτερα αυξημένος στα άτομα με σοβαρή αναπηρία παραγωγικών ηλικιών, με το 48% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία ηλικίας 16-64 ετών να αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ το χάσμα της φτώχειας και του αποκλεισμού των ατόμων με σοβαρή αναπηρία 16-64 ετών μεταξύ των ετών 2015 και 2023 έχει αυξηθεί κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες.
- Ωστόσο, εξίσου ανησυχητική είναι και η εικόνα που προκύπτει για τα άτομα με αναπηρία και ηλικία 65 ετών και άνω, που παρότι μέχρι σήμερα καταγράφουν υποδιπλάσια επίπεδα φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού σε σύγκριση με τις παραγωγικές ηλικίες, η διαχρονική τάση τους είναι αυξητική. Κατά τη διετία 2021-2023 ο δείκτης κινδύνου φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού στα άτομα με σοβαρή αναπηρία και ηλικία από 65 ετών και άνω καταγράφει σημαντική αύξηση 5 μονάδων.

³ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/HLTH_SILC_12_custom_6197782/default/table?lang=en

Δείκτης «Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας» (Poverty Risk)

- Το 2023, το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία και ηλικία 16 ετών και άνω που βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ανήλθε σε 21,5% και στα άτομα χωρίς αναπηρία ο δείκτης υπολογίζεται σε 18%.
- Στα άτομα με σοβαρή αναπηρία ηλικίας 65 +, το ποσοστό κινδύνου φτώχειας αυξάνεται κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ των ετών 2018 και 2023. Δεδομένης της μικρής μεταβλητότητας του εν λόγω δείκτη ο οποίος εξαρτάται απόλυτα από τη συνολική κατανομή του εισοδήματος, η καταγραφείσα μεταβολή είναι ιδιαίτερα σοβαρή.

Δείκτης «Ποσοστό πληθυσμού με σοβαρές υλικές και κοινωνικές στερήσεις»

- Το 2023, το 27,8% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία 16 έως 64 ετών και το 14,9% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία 65 ετών και άνω αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές και κοινωνικές στερήσεις, ενώ στον πληθυσμό χωρίς αναπηρία τα ποσοστά αυτά ανέρχονται σε 12,3% (16-64 ετών) και 10% (65+) αντίστοιχα.
- Στον πληθυσμό με σοβαρή αναπηρία 16-64 ετών, τα 3 τελευταία χρόνια 2020-2023, ο δείκτης παρουσιάζει σταθερά αυξητική πορεία έχοντας αθροιστικά αυξηθεί το διάστημα αυτό κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες.
- Από την άλλη, τα άτομα με σοβαρή αναπηρία, 65 ετών και άνω, και σοβαρές υλικές και κοινωνικές στερήσεις, εμφανίζουν αυξητική τάση σχεδόν σε όλη την περίοδο αναφοράς 2015-2023, όπως και τα άτομα χωρίς αναπηρία της ίδιας ηλικιακής ομάδας. Καταγράφεται δηλαδή τα τελευταία χρόνια μια σταθερή και σημαντική επιδείνωση του βιοτικού επιπέδου και των συνταξιούχων και ηλικιωμένων πολιτών με αναπηρία αλλά και χωρίς αναπηρία.
- Το 31,3% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία και το 18,2% των ατόμων χωρίς αναπηρία αδυνατούν να έχουν ικανοποιητική θέρμανση τον χειμώνα. Παρότι από το 2017 μέχρι το 2020 ο δείκτης ποσοστό ατόμων με οικονομική αδυναμία για ικανοποιητική θέρμανση, είχε καταγράψει σημαντική μείωση, διαπιστώνουμε πως ο δείκτης εμφανίζει και πάλι ανοδική πορεία το διάστημα 2020-2023.

Πληθυσμός που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας (Europe 2030)

- Το 2023 το ποσοστό πληθυσμού (16-64 ετών) με σοβαρή αναπηρία που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας (Europe 2030) υπολογίστηκε σε 27,1%, ποσοστό δηλαδή σχεδόν τετραπλάσιο από το αντίστοιχο στον πληθυσμό χωρίς αναπηρία το οποίο βρέθηκε να είναι 7,4%.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διεύρυνση των ανισοτήτων σε βάρος του πληθυσμού με αναπηρία και η επιμονή του φαινομένου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, παρά τη σταδιακή βελτίωση σειράς κοινωνικοοικονομικών δεικτών τα έτη μετά το 2016, επιβεβαιώνει τον πολυδιάστατο και δομικό χαρακτήρα του φαινομένου της φτώχειας στα άτομα με αναπηρία, με τους μισούς πολίτες με σοβαρή αναπηρία στις παραγωγικές ηλικίες να βρίσκονται στο φάσμα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Εξίσου ζοφερή εικόνα προκύπτει και για τα άτομα με αναπηρία 65 ετών και άνω, που παρά το γεγονός ότι - τα πρώτα χρόνια της κρίσης -οι συνταξιούχοι έδειξαν μεγαλύτερη αντοχή στη φτωχοποίηση, οι συνεχείς περικοπές στις συντάξεις και η κάθετη αύξηση του κόστους διαβίωσης, έθεσαν πλέον και τους ηλικιωμένους και συνταξιούχους με αναπηρία σε σοβαρό κίνδυνο εξαθλίωσης, με τους δείκτες φτώχειας να καταγράφουν σταθερή ανοδική πορεία σε αυτές τις ηλικιακές ομάδες. Συνεπώς, απαιτείται γενναία κοινωνική πολιτική για την υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης των ατόμων με αναπηρία και την προστασία τους από τη φτώχεια, με μακροπρόθεσμο στόχο την άρση των ποικίλων εμποδίων και αποκλεισμών που αποκλείουν τα άτομα με αναπηρία από τη δυνατότητα να απολαμβάνουν ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο.

Η αύξηση της συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία, με χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις στο εργατικό δυναμικό της χώρας πρέπει να αποτελέσει βασική προτεραιότητα το επόμενο διάστημα, με την κατάργηση της άδικης διακοπής των επιδομάτων αναπηρίας όταν τα άτομα με αναπηρία, με χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις εργάζονται, την ανάπτυξη προγραμμάτων για την προώθησή τους στην απασχόληση, και την ενίσχυση των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης.

Ωστόσο, είναι απολύτως αναγκαία η λήψη μέτρων για την άμεση ενίσχυση του εισοδήματος των ατόμων με αναπηρία με χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις ώστε να προστατευτούν από την εξαθλίωση. Η αύξηση των αναπηρικών επιδομάτων, η επαναφορά και συμπλήρωση των ευνοϊκών διατάξεων για τη συνταξιοδότηση των γονέων/ συζύγων/ αδελφών που έχουν στη φροντίδα τους άτομα με βαριά αναπηρία, η αποσύνδεση των προνοιακών επιδομάτων από τις συντάξεις, η φορολογική ελάφρυνση των ατόμων με αναπηρία 67% και άνω, αποτελούν σε αυτή την κατεύθυνση βασικές προτάσεις της ΕΣΑμεΑ.

Μείζον ζήτημα αποτελεί επίσης το υπέρογκο ιδιωτικό κόστος της υγείας, που επωμίζονται τα άτομα με αναπηρία με χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις στην Ελλάδα, το οποίο είναι το μεγαλύτερο στις 27 χώρες της Ε.Ε. Σύμφωνα με την πρόσφατη πανελλαδική έρευνα της ΕΣΑμεΑ για την Πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες και σπάνιες παθήσεις στην Υγεία⁴ το 78% των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες και σπάνιες παθήσεις τα δύο τελευταία χρόνια, έχουν μειώσει δαπάνες για βασικές ανάγκες

⁴ <https://www.esamea.gr/el/article/paroysiasthkan-ta-apotelesmata-ths-ereynas-gia-thn-prosbash-twn-atomwn-me-anaphria-xronies-spanies-pathhseis-sthn-ygeia>

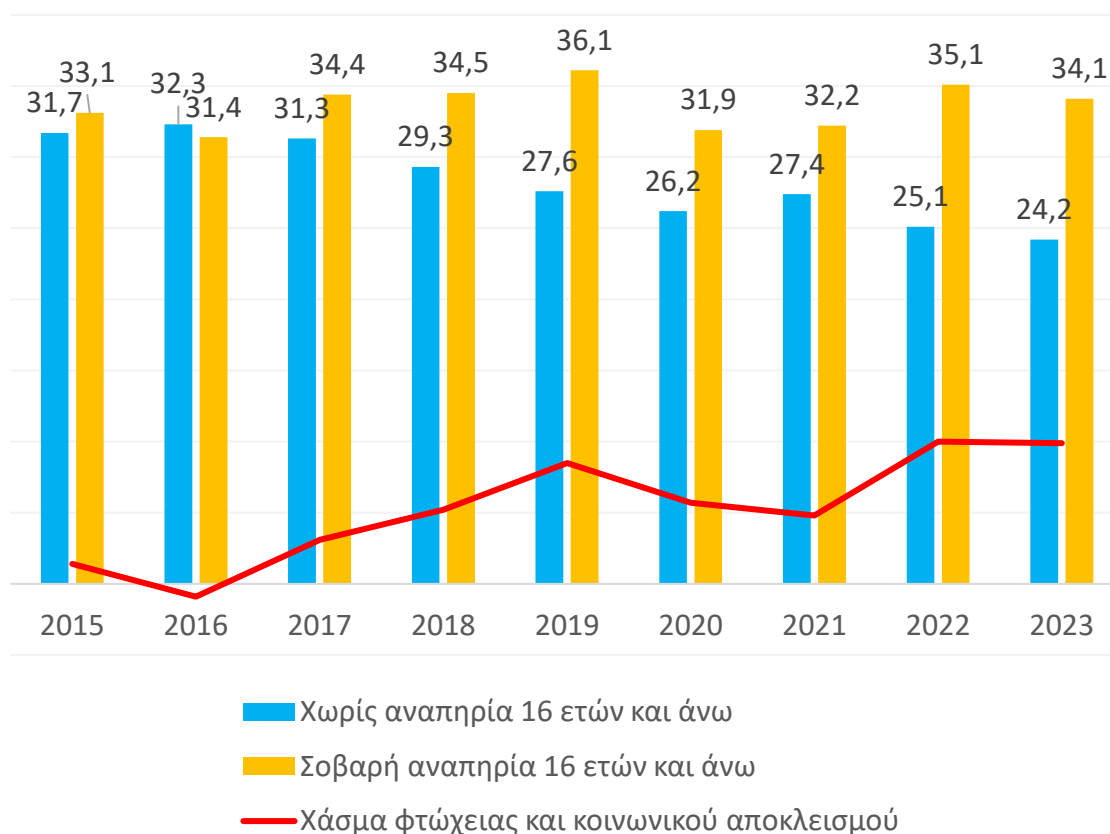
διαβίωσης (τρόφιμα και ρούχα) προκειμένου να καλύψουν το κόστος της υγείας τους. Είναι αναγκαία η λήψη άμεσων μέτρων όπως η μείωση του ΦΠΑ στο χαμηλότερο συντελεστή για τα απαραίτητα τεχνικά βοηθήματα, η επαναφορά του άρθρου 18 του ν. 4172/2013 που προέβλεπε μείωση φόρου από ιατρικές δαπάνες, για τα άτομα με αναπηρία, με χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους, καθώς και η διεύρυνση αυτού, αλλά και η μακροπρόθεσμη ενίσχυση και στήριξη του δημόσιου συστήματος υγείας, προκειμένου να μπορεί να ανταποκριθεί με επάρκεια στις ανάγκες υγείας των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες/σπάνιες παθήσεις καθώς και των ανασφάλιστων ατόμων. Τέλος, σε μια εποχή που η φτώχεια λαμβάνει τα ακραία χαρακτηριστικά της στεγαστικής κρίσης και της ενεργειακής φτώχειας, είναι αναγκαίο να εξασφαλιστεί η στεγαστική και ενεργειακή ασφάλεια των ευάλωτων πολιτών που βρίσκονται στον μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας. Τα άτομα με αναπηρία στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν υπερβολική επιβάρυνση από το κόστος στέγασης σε ποσοστό που είναι επίσης το υψηλότερο μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. Είναι άμεσα αναγκαίο να διασφαλιστεί η προστασία τους από τους πλειστηριασμούς της πρώτης κατοικίας, να διευρυνθεί το μέτρο απαλλαγής από τον ΕΝΦΙΑ για την πρώτη κατοικία σε όλα τα άτομα με αναπηρία, με χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις με ποσοστό αναπηρίας 50% ανεξαρτήτως κατηγορίας αναπηρίας, αλλά και να εξασφαλιστεί διευρυμένη πρόσβαση στα κοινωνικά τιμολόγια ενέργειας.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΡΥΜΑΤΩΝ

1. Ο Σύνθετος Δείκτης: «Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό» (Europe 2030)

Το 2023, σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό βρίσκεται το 34,1% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία 16 ετών και άνω, σύμφωνα με τον δείκτη των Στόχων της Ευρώπης 2030, έναντι του 24,2 των ατόμων χωρίς αναπηρία της ίδιας ηλικίας.

Γράφημα 1. Ποσοστό πληθυσμού (16+) σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό (Europe 2030) και κατάσταση αναπηρίας & Χάσμα

Πηγή δεδομένων: Eurostat database, EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions)
Επεξεργασία δεδομένων: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Συγκρίνοντας τα ποσοστά φτώχειας και αποκλεισμού στον πληθυσμό με αναπηρία και στον πληθυσμό χωρίς αναπηρία κατά το διάστημα αναφοράς (2015-2023), διαπιστώνουμε ότι:

Παρότι καταγράφεται τάση αποκλιμάκωσης του φαινομένου στον πληθυσμό χωρίς αναπηρία, αυτή η τάση δεν ακολουθείται στον πληθυσμό των ατόμων με αναπηρία.

[2024 • 3^ο Δελτίο]

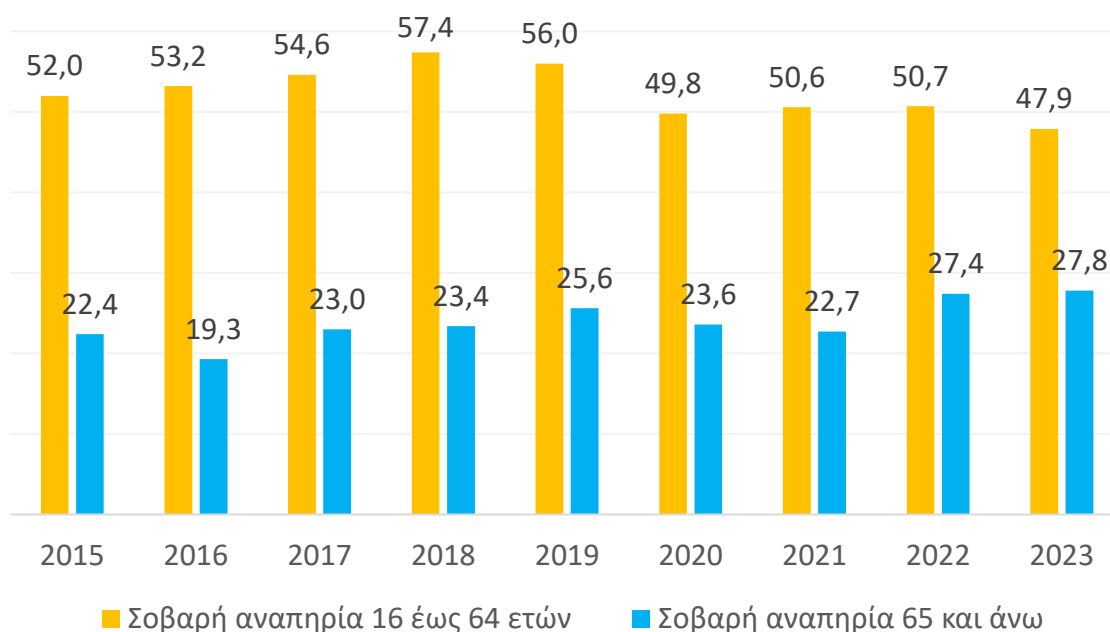
Μεταξύ των ετών 2015 και 2023, καταγράφονται αθροιστικά οι εξής μεταβολές: το ποσοστό των φτωχών και αποκλεισμένων ατόμων με αναπηρία αυξάνεται κατά 1 μονάδα, ενώ το ποσοστό των φτωχών και αποκλεισμένων πολιτών χωρίς αναπηρία κατά το ίδιο διάστημα μειώνεται 7,5 ποσοστιαίες μονάδες. Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνει την επίμονη του φαινομένου της φτώχειας στον πληθυσμό των ατόμων με αναπηρία.

Η εικόνα αυτή αποτυπώνεται και στον δείκτη «Χάσμα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων με σοβαρή αναπηρία»⁵, ο οποίος ακολουθεί αυξητική τάση καταδεικνύοντας τη διεύρυνση των ανισοτήτων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία.

Επίσης, όπως έχει δειχθεί και σε προηγούμενα Δελτία, η έκταση του προβλήματος της φτώχειας και του αποκλεισμού, αποκαλύπτεται περισσότερο σοβαρή και εκτεταμένη λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία, και ειδικότερα εστιάζοντας στις παραγωγικές ηλικίες 16-64 ετών.

Στο γράφημα 2 αποτυπώνονται τα ποσοστά πληθυσμού με σοβαρή αναπηρία σε κίνδυνο φτώχειας ή/και σε κοινωνικό αποκλεισμό για τα έτη 2015-2023, χωρισμένα στις ηλικιακές ομάδες «16-64 ετών» και «65 ετών και άνω».

Γράφημα 2. Ποσοστό πληθυσμού με σοβαρή αναπηρία σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό (Europe 2030) και ομάδα ηλικίας

Πηγή δεδομένων: Eurostat database, EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions)
Επεξεργασία δεδομένων: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

⁵ Πρόκειται για τη διαφορά του ποσοστού του πληθυσμού με σοβαρή αναπηρία σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό και του αντίστοιχου ποσοστού χωρίς αναπηρία.

[2024 • 3^ο Δελτίο]

Το 2023, σε κίνδυνο φτώχειας ή/και σε κοινωνικό αποκλεισμό διαβιούν το 47,9% των πολιτών με σοβαρή αναπηρία ηλικίας 16-64 ετών, και το 27,8% ηλικίας άνω των 65. Αναλύοντας τα δεδομένα ανά ηλικιακή ομάδα καταδεικνύεται ότι ο κίνδυνος της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι ιδιαίτερα αυξημένος στα άτομα με σοβαρή αναπηρία παραγωγικών ηλικιών, με την τιμή του δείκτη να κυμαίνεται σε διπλάσιο επίπεδο από την αντίστοιχη στον πληθυσμό 65 και άνω.

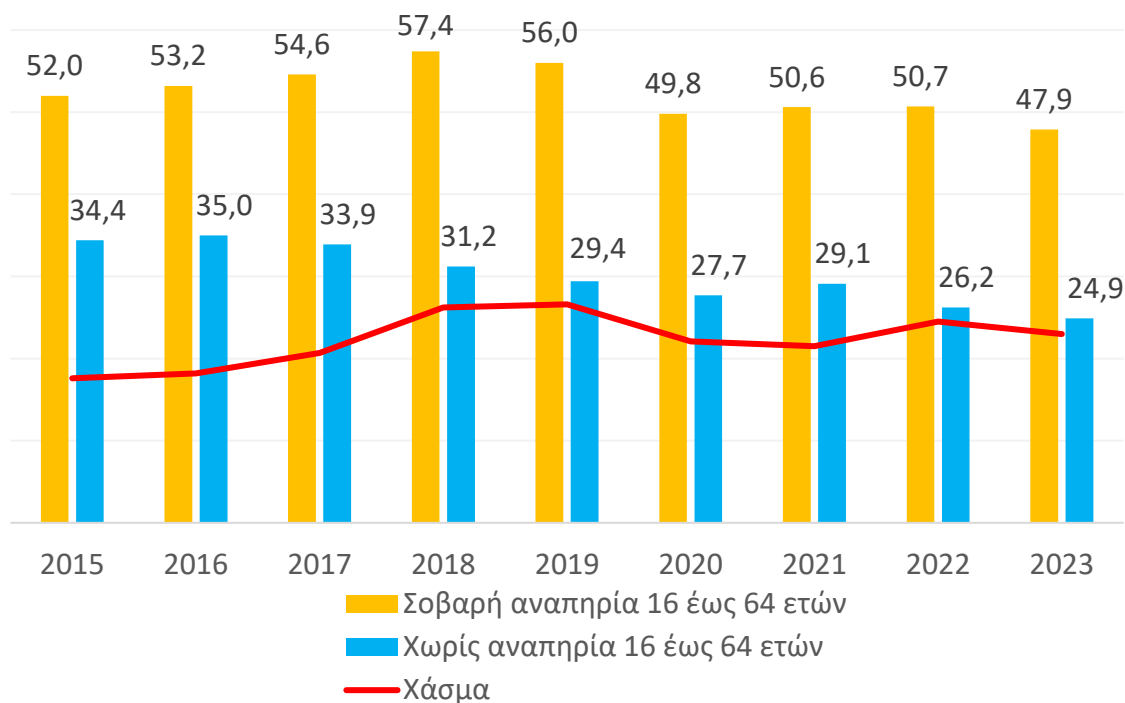
Η διαχρονική εξέλιξη του δείκτη φανερώνει την επιμονή του φαινομένου της φτώχειας στα άτομα με αναπηρία που βρίσκονται στο ηλικιακό φάσμα 16-64 ετών. Ωστόσο, εξίσου ανησυχητική είναι και η εικόνα που προκύπτει για τα άτομα με αναπηρία και ηλικία 65 ετών και άνω. Παρότι τα ποσοστά κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού καταγράφουν σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα σε αυτήν την ηλικιακή ομάδα, η διαχρονική τάση είναι αυξητική. Κατά τη διετία 2021-2023 ο δείκτης στα άτομα με σοβαρή αναπηρία και ηλικία από 65 ετών και άνω καταγράφει σημαντική αύξηση 5 μονάδων.

Παρότι η ηλικία των 65+ έδειξε μεγαλύτερη αντοχή τα πρώτα χρόνια της οικονομικής κρίσης, οι συνεχόμενες περικοπές στις συντάξεις, οι φορολογικές επιβαρύνσεις, οι επιπτώσεις την πανδημικής κρίσης κατά την οποία δεν λήφθηκε κανένα μέτρο οικονομικής ενίσχυσης των ατόμων με αναπηρία, αλλά και η ενεργειακή και πληθωριστική κρίση των τελευταίων χρόνων, είχαν σαν αποτέλεσμα την περαιτέρω φτωχοποίηση των συνταξιούχων και δη των συνταξιούχων με αναπηρία.

Συγκρίνοντας τα ποσοστά κινδύνου φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού στον πληθυσμό με αναπηρία και στον πληθυσμό χωρίς αναπηρία στην ηλικιακή ομάδα 16-64 ετών, διαπιστώνουμε ότι το χάσμα των πολιτών με σοβαρή αναπηρία παραγωγικής ηλικίας σε σύγκριση με τους πολίτες χωρίς αναπηρία, είναι ιδιαίτερα εκτεταμένο και υπολογίζεται μεσοσταθμικά για το διάστημα 2015-2023 στις 22 μονάδες. Συνολικά κατά το διάστημα αναφοράς διαπιστώνεται διεύρυνση των ανισοτήτων εις βάρος των ατόμων με σοβαρή αναπηρία, με το χάσμα της φτώχειας και του αποκλεισμού να έχει αυξηθεί σημαντικά. Ειδικότερα, το 2015 ο δείκτης υπολογίζεται σε 17,6 μονάδες και το 2023 ανέρχεται σε 23 μονάδες.

[2024 • 3^ο Δελτίο]

Γράφημα 3. Ποσοστό πληθυσμού (16-64 ετών) σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό (Europe 2030) και κατάσταση αναπηρίας και χάσμα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού ατόμων με σοβαρή αναπηρία

Πηγή δεδομένων: Eurostat database, EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions)

Επεξεργασία δεδομένων: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

2. Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο δείκτης κινδύνου φτώχειας (Poverty Risk), μετράει τη σχετική –εισοδηματική– φτώχεια του πληθυσμού αναφορικά με ένα κυμαινόμενο κατώφλι φτώχειας. Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι ο δείκτης κινδύνου φτώχειας, έχοντας ως κατώφλι το διάμεσο ισοδύναμο εισόδημα, επηρεάζεται δραστικά από τη συνολική κατανομή του εισοδήματος του πληθυσμού, καθώς μεταβάλλεται σε συνάρτηση με τη γενική εισοδηματική μεταβολή.

Στην Ελλάδα, η συνολική φτωχοποίηση του πληθυσμού τα προηγούμενα έτη, είχε σαν αποτέλεσμα την προς τα κάτω συμπίεση της γραμμής της φτώχειας (poverty line). Συνεπώς ο δείκτης έχει αξία όταν ερμηνεύεται με όρους **εισοδηματικής ανισότητας** (σχετικής φτώχειας σε όρους ονομαστικού εισοδήματος) των διαφόρων κατηγοριών του πληθυσμού, παρά ως ένδειξη των πραγματικών υλικών συνθηκών διαβίωσης.

Επίσης ο δείκτης δεν λαμβάνει υπόψη την πραγματική αγοραστική δύναμη⁶ και το κόστος διαβίωσης των ατόμων. Ειδικότερα όμως για τον πληθυσμό των ατόμων με αναπηρία, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι επωμίζονται συχνά ένα πρόσθετο κόστος διαβίωσης που απορρέει από την αναπηρία. Συνεπώς το γενικώς οριζόμενο κατώφλι φτώχειας είναι λιγότερο έγκυρο ως μέτρο για τη φτωχοποίηση αυτής της ομάδας του πληθυσμού, και ιδίως στο βαθμό που δεν εξαιρούνται από το συνολικό εισόδημα τα επιδόματα αναπηρίας τα οποία δαπανώνται για την κάλυψη πρόσθετων αναγκών σε εξειδικευμένες υπηρεσίες και αγαθά.

Ως κίνδυνος φτώχειας (Poverty Risk) ορίζεται το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά, των οποίων το συνολικό ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα είναι χαμηλότερο του 60% του εθνικού διαμέσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος. Για το έτος αναφοράς της έρευνας το κατώφλι της φτώχειας ανέρχεται στο ποσό των 6.030 ευρώ ετησίως για μονοπρόσωπο νοικοκυριό⁷.

Το έτος 2023, το 18,9% του συνολικού πληθυσμού της χώρας ήταν σε κίνδυνο φτώχειας, ποσοστό που εμφανίζει σχεδόν μηδενική μεταβολή σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Αντίστοιχα, το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία και ηλικία 16 ετών και άνω που βρίσκεται στο φάσμα της φτώχειας ανήλθε σε 21,5% και στα άτομα χωρίς αναπηρία ο δείκτης υπολογίζεται σε 18%.

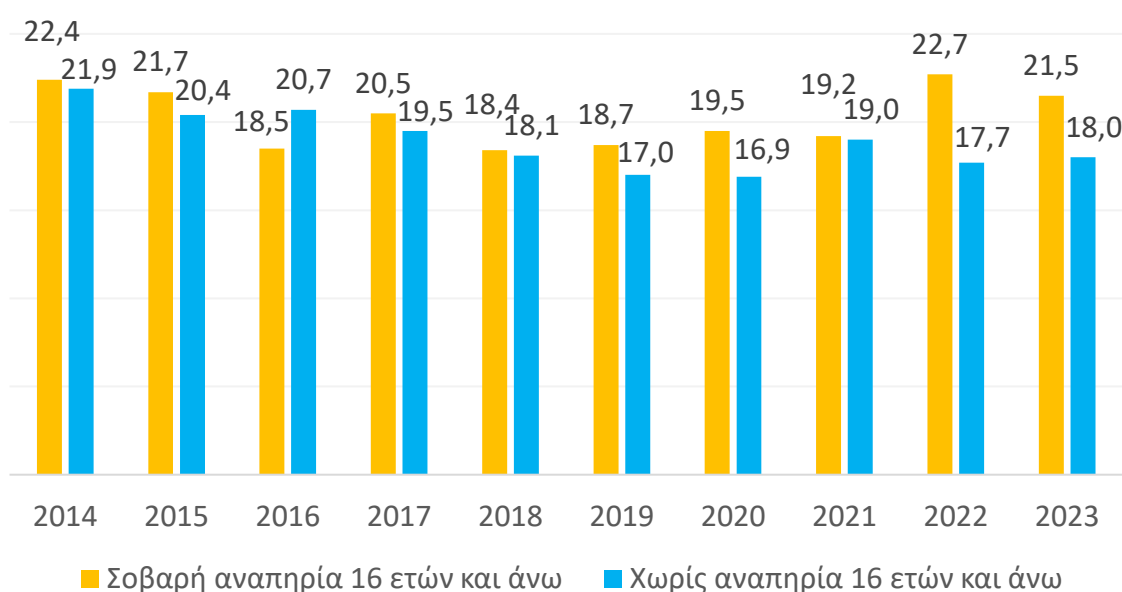
⁶ Προκειμένου να αντισταθμιστούν οι περιορισμοί του δείκτη γίνεται αρκετές φορές χρήση εναλλακτικών μεθόδων μέτρησης όπως ο υπολογισμός του δείκτη με σταθερό όριο φτώχειας, πληθωρισμένο με στοιχεία από τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή.

⁷ <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SFA10/2023>

Στο γράφημα 4 απεικονίζεται ο δείκτης κινδύνου φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις⁸, συμπεριλαμβάνοντας δηλαδή στο εισόδημα των νοικοκυριών τα κοινωνικά επιδόματα και ενισχύσεις και τις συντάξεις, στον πληθυσμό με σοβαρή αναπηρία και χωρίς αναπηρία 16 ετών και άνω, για τα έτη 2014-2023.

Παρότι το διάστημα 2014 έως 2018-19 ο δείκτης κινδύνου φτώχειας καταγράφει γενικά τάση αποκλιμάκωσης, από το 2019 γίνεται εμφανής μια εκ νέου επιδείνωση του φαινομένου της εισοδηματικής φτώχειας, ιδιαίτερα στα άτομα με σοβαρή αναπηρία.

Γράφημα 4. Διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας (Poverty Risk) ηλικίας 16 ετών και άνω και κατάσταση αναπηρίας (Σοβαρή αναπηρία/χωρίς αναπηρία)

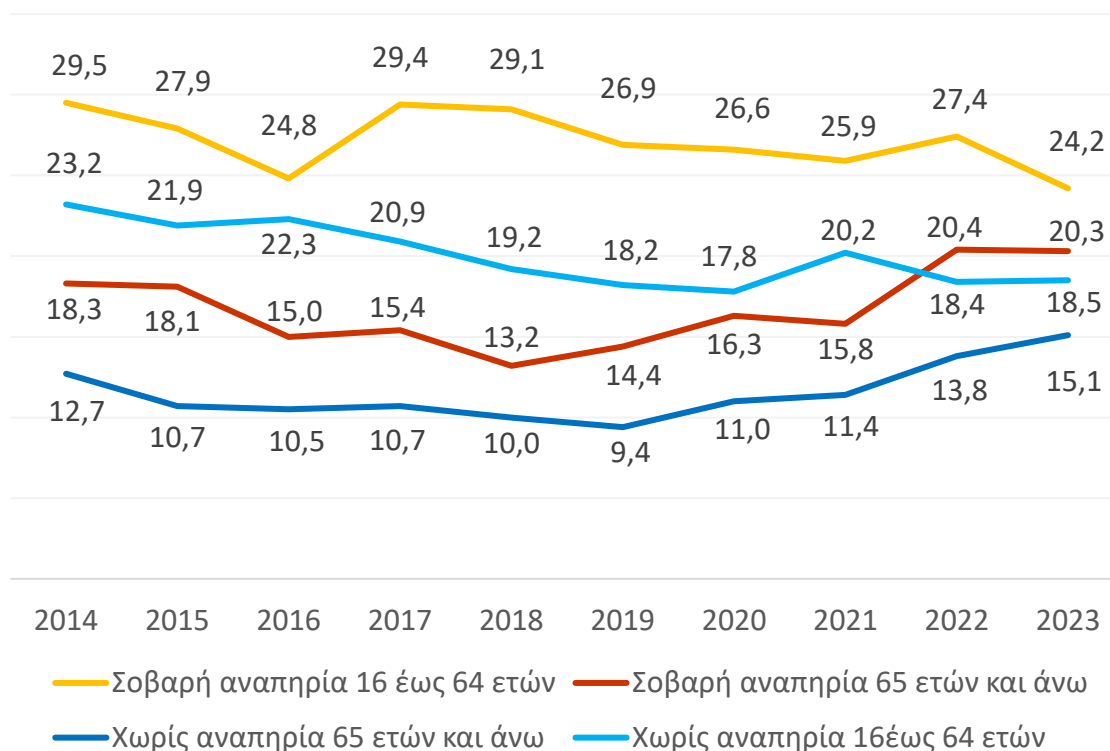
Πηγή δεδομένων: Eurostat database, EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions)
Επεξεργασία δεδομένων: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

* Επισημαίνεται ότι η περίοδος αναφοράς των εισοδημάτων αφορά στο προηγούμενο έτος από το έτος διενέργειας της έρευνας

Όπως και στην περίπτωση του σύνθετου δείκτη, και οι ανισότητες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία ως προς την πρόσβασή τους σε ένα επαρκές εισόδημα διαφοροποιούνται με βάση την ηλικία.

⁸ Κοινωνικές μεταβιβάσεις θεωρούνται τα κοινωνικά επιδόματα, δηλαδή η κοινωνική βοήθεια (Κοινωνικό Μέρισμα, Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης, ΕΚΑΣ, εισοδηματικές ενισχύσεις σε νοικοκυριά μόνιμων κατοίκων ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, επίδομα μακροχρόνια ανέργων ηλικίας 20-66 ετών κλπ.), τα οικογενειακά επιδόματα, τα επιδόματα/βοηθήματα ανεργίας, τα επιδόματα/βοηθήματα ασθένειας, τα επιδόματα/βοηθήματα αναπηρίας-ανικανότητας και οι εκπαιδευτικές παροχές και οι συντάξεις (δηλαδή συντάξεις γήρατος από εργασία και συντάξεις/βοηθήματα από τον/τη σύζυγο): Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Δελτίο τύπου Κίνδυνος Φτώχειας, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2019 (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος: Έτος 2018). Πειραιάς, 19 Ιουνίου 2020.

Γράφημα 5. Διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας και κατάσταση αναπηρίας (Σοβαρή αναπηρία/χωρίς αναπηρία ανά ομάδα ηλικίας)

Πηγή δεδομένων: Eurostat database, EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions)

Επεξεργασία δεδομένων: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Ο δείκτης φτώχειας στα άτομα με σοβαρή αναπηρία και ηλικία 16 έως 64 ετών υπολογίστηκε σε 24,2% το 2023 έναντι του 18,5% των ατόμων χωρίς αναπηρία. Αντίστοιχα τα άτομα με αναπηρία 65+ βρέθηκαν να είναι στο φάσμα της φτώχειας ή/και του κοινωνικού αποκλεισμού σε ποσοστό 20,3% έναντι του 15,1% των ατόμων της ίδιας ηλικίας χωρίς αναπηρία.

Σημαντικό εύρημα που ήδη διαπιστώθηκε στην εξέταση του σύνθετου δείκτη αποτελεί η σημαντική αυξητική τάση του ποσοστού ατόμων με ηλικία 65+ που βρίσκονται στο φάσμα της φτώχειας. Η τάση αυτή εκδηλώνεται κατά το διάστημα 2019 με 2023 και ισχύει ανεξάρτητα από την κατάσταση της αναπηρίας, για όλον τον πληθυσμό με ηλικία 65 ετών και άνω. Στα άτομα με άτομα με σοβαρή αναπηρία ηλικίας 65 + το ποσοστό κινδύνου φτώχειας αυξάνεται κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ των ετών 2018 και 2023. Δεδομένης της μικρής μεταβλητότητας του εν λόγω δείκτη ο οποίος εξαρτάται απόλυτα από τη συνολική κατανομή του εισοδήματος, η καταγραφείσα μεταβολή είναι ιδιαίτερα σοβαρή.

3. Πληθυσμός με σοβαρές υλικές και κοινωνικές στερήσεις (Europe 2030)

Ο δείκτης «ποσοστό πληθυσμού με σοβαρές υλικές και κοινωνικές στερήσεις» εκτιμά τα επίπεδα διαβίωσης μετρώντας το ποσοστό του πληθυσμού που στερείται τουλάχιστον 7 από ένα κατάλογο 13 αγαθών και υπηρεσιών (6 σχετίζονται με το άτομο και 7 σχετικά με το νοικοκυριό).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΔΕΙΚΤΗ ΥΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΤΕΡΗΣΕΩΝ

Στερήσεις σε επίπεδο νοικοκυριού

- Δυσκολίες ανταπόκρισης στην πληρωμή πάγιων λογαριασμών όπως ενοίκιο ή δόση δανείου, της κύριας κατοικίας, λογαριασμοί ηλεκτρικού ρεύματος, νερού, αερίου κ.λπ., δόσεις πιστωτικών καρτών ή δόσεις δανείου για οικοσκευή, διακοπές κ.ά., ή αγορές με δόσεις.
- Οικονομική αδυναμία για πληρωμή μιας εβδομάδας διακοπών.
- Οικονομική αδυναμία για διατροφή που να περιλαμβάνει κάθε δεύτερη ημέρα κοτόπουλο, κρέας, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας.
- Οικονομική αδυναμία για αντιμετώπιση έκτακτων, αλλά αναγκαίων δαπανών.
- Οικονομική αδυναμία να διαθέτουν ΙΧ επιβατηγό αυτοκίνητο.
- Οικονομική αδυναμία για ικανοποιητική θέρμανση το χειμώνα και δροσιά το καλοκαίρι.
- Οικονομική αδυναμία για αντικατάσταση επίπλων όταν αυτά φθείρονται ή καταστρέφονται.

Στερήσεις σε επίπεδο μέλους του νοικοκυριού

- Οικονομική αδυναμία να έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο.
- Οικονομική αδυναμία για αντικατάσταση των φθαρμένων ρούχων με καινούργια.
- Οικονομική αδυναμία να έχει δύο ζευγάρια υποδήματα.
- Οικονομική αδυναμία να ξοδεύει χρήματα, σχεδόν κάθε εβδομάδα, για τον εαυτό του.
- Οικονομική αδυναμία για συνάντηση με φίλους/συγγενείς για έναν καφέ/ποτό/γεύμα στο σπίτι τουλάχιστον μια φορά το μήνα.
- Οικονομική αδυναμία για συμμετοχή τακτικά σε δραστηριότητες αναψυχής με πληρωμή αντιτίμου και
- Οικονομική αδυναμία για αντικατάσταση επίπλων όταν αυτά φθείρονται ή καταστρέφονται.

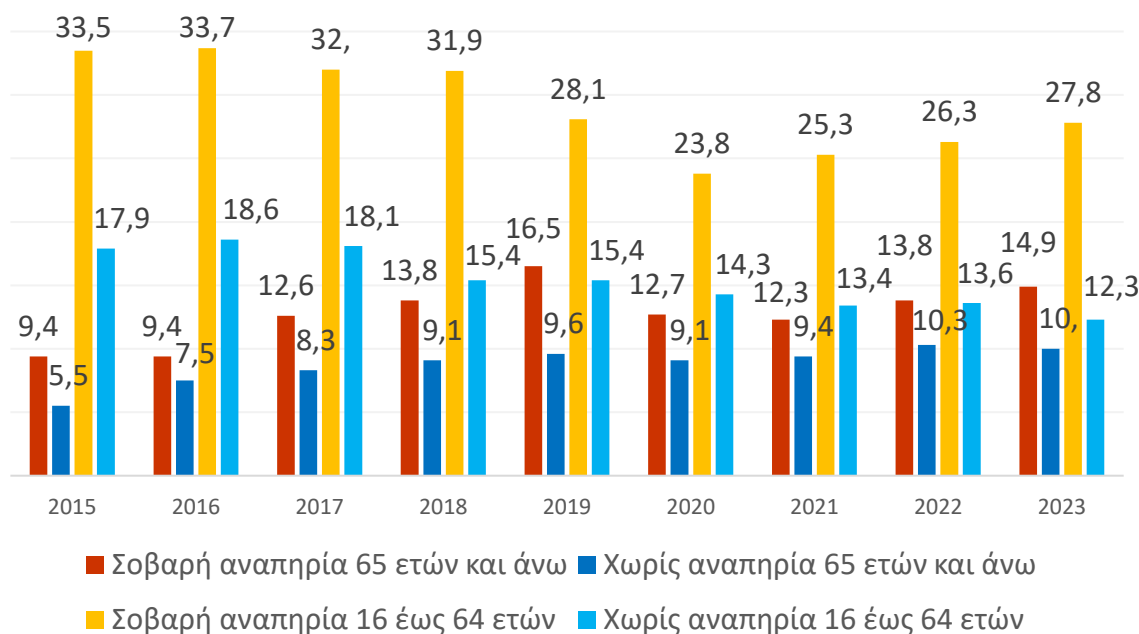
Το 2023, το 27,8% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία 16 έως 64 ετών και το 14,9% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία 65 ετών και άνω αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές και κοινωνικές στερήσεις, ενώ στον πληθυσμό χωρίς αναπηρία τα ποσοστά αυτό ανέρχονται σε 12,3% (16-64 ετών) και 10% (65+) αντίστοιχα.

[2024 • 3^ο Δελτίο]

Η διαχρονική εξέλιξη του δείκτη στα άτομα με σοβαρή αναπηρία καταδεικνύει ότι στον πληθυσμό ηλικίας 16-64 ετών με σοβαρή αναπηρία, το ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο υλικής και κοινωνικής στέρησης κατέγραψε τάση αποκλιμάκωσης κατά τα έτη 2016-2020. Ωστόσο τα 3 τελευταία χρόνια της υπό εξέταση περιόδου 2020-2023, ο δείκτης παρουσιάζει εκ νέου σταθερά αυξητική πορεία έχοντας αθροιστικά αυξηθεί αυτό το διάστημα κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες.

Σε σύγκριση με τα άτομα χωρίς αναπηρία, τα επίπεδα κοινωνικής και υλικής στέρησης καταγράφουν υπερδιπλάσια ποσοστά, επιβεβαιώνοντας εκ νέου τη ισχυρή σχέση της αναπηρίας με τη φτώχεια, σε όρους υλικής και κοινωνικής στέρησης. Επιπροσθέτως, όπως διαπιστώνεται και στις υπόλοιπες συνιστώσες της φτώχειας, και το φαινόμενο της υλικής στέρησης είναι περισσότερο εκτεταμένο στα άτομα που βρίσκονται στο ηλικιακό φάσμα 16-64 ετών. Από την άλλη, τα άτομα με σοβαρή αναπηρία, 65 ετών και άνω, και σοβαρές υλικές και κοινωνικές στερήσεις, εμφανίζουν αυξητική τάση σχεδόν σε όλη την περίοδο αναφοράς 2015-2023, όπως και τα άτομα χωρίς αναπηρία της ίδιας ηλικιακής ομάδας. Καταγράφεται δηλαδή τα τελευταία χρόνια μια σταθερή και σημαντική επιδείνωση του βιοτικού επιπέδου και των συνταξιούχων και ηλικιωμένων πολιτών με αναπηρία αλλά και χωρίς αναπηρία.

Γράφημα 6. Πληθυσμός 16 ετών και άνω που αντιμετωπίζει υλικές και κοινωνικές στερήσεις και κατάσταση αναπηρίας ανά ηλικιακή ομάδα

Πηγή δεδομένων: Eurostat database, EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions)
Επεξεργασία δεδομένων: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

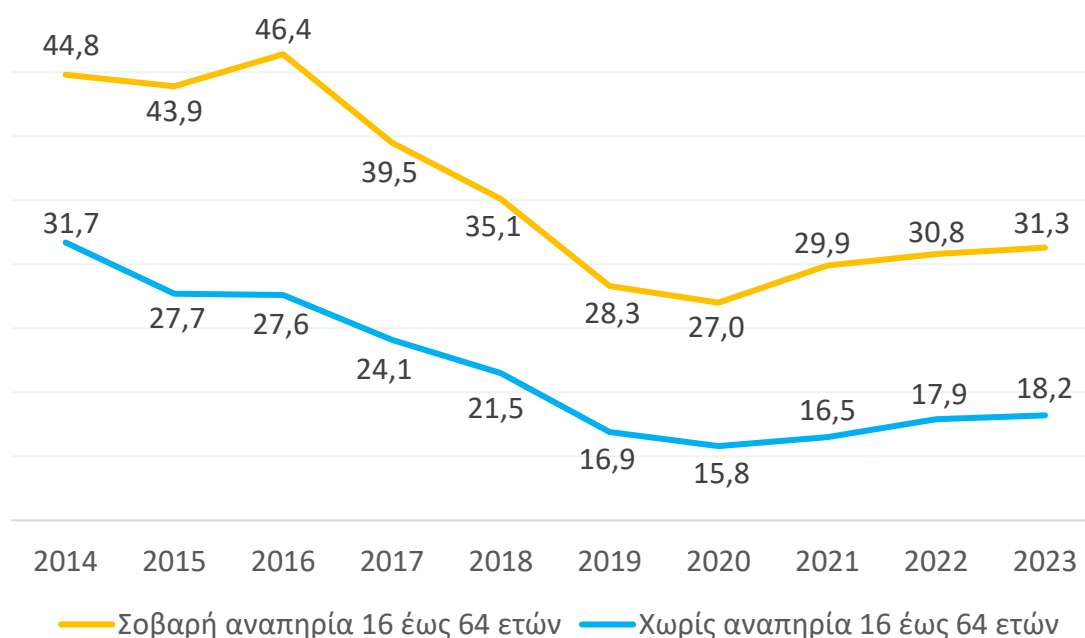
Εντούτοις, η έννοια της υλικής στέρησης εδώ δεν λαμβάνει υπόψη τις ανελαστικές ανάγκες σε εξειδικευμένα αγαθά και υπηρεσίες (υγείας, αποκατάστασης κ.ά.) που απορρέουν από την κατάσταση της αναπηρίας. Η μη ικανοποίηση αυτών των αναγκών

[2024 • 3^ο Δελτίο]

αποτελεί προφανώς συνθήκη σημαντικής υλικής αποστέρησης για τον πληθυσμό με αναπηρία, αλλά ωστόσο δεν αποτυπώνεται στον εν λόγω δείκτη. Υπό αυτή την έννοια, το ποσοστό του πληθυσμού των ατόμων με αναπηρία που στερούνται τη δυνατότητα ενός ανεκτού επιπέδου υποεκτιμάται στα διαθέσιμα δεδομένα. Σύμφωνα με τα ευρήματα της πρώτης πανελλαδικής έρευνας του Παρατηρητηρίου για την Πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες και σπάνιες παθήσεις στην Υγεία, τα 8 στα 10 άτομα με αναπηρία/χρόνια πάθηση, έχουν μειώσει δαπάνες για βασικά είδη διαβίωσης (τροφήμα ή/και ρούχα) προκειμένου να καλύψουν το κόστος των αναγκών της υγείας τους⁹.

Δεδομένης της ενεργειακής κρίσης, έχει ενδιαφέρον να εξετάσουμε μια συγκεκριμένη μεταβλητή υλικής στέρησης που αφορά στην πρόσβαση των νοικοκυριών σε ικανοποιητική θέρμανση. Στο γράφημα 8 αποτυπώνονται τα ποσοστά των ατόμων ηλικίας 16-64 ετών που δηλώνουν οικονομική αδυναμία για ικανοποιητική θέρμανση. Το 31,3% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία και το 18,2% των ατόμων χωρίς αναπηρία αδυνατούν να έχουν ικανοποιητική θέρμανση τον χειμώνα. Ιδιαίτερα τα έτη 2014-2016 τα επίπεδα της στέρησης σε θέρμανση είχαν αγγίξει δυσθεώρητα ποσοστά με τους μισούς πολίτες με σοβαρή αναπηρία να μην έχουν πρόσβαση σε ικανοποιητική θέρμανση. Παρότι ωστόσο από το 2017 μέχρι το 2020 είχε καταγραφεί μια τάση αποκλιμάκωσης, διαπιστώνουμε πως ο δείκτης εμφανίζει και πάλι ανοδική πορεία τα τελευταία 4 χρόνια.

Γράφημα 7: Ποσοστό ατόμων ηλικίας 16-64 ετών με οικονομική αδυναμία για ικανοποιητική θέρμανση τον χειμώνα ανά κατάσταση αναπηρίας

Πηγή δεδομένων: Eurostat database, EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions)
Επεξεργασία δεδομένων: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

⁹ <https://www.esamea.gr/el/article/paroysiasthkan-ta-apotelesmata-ths-ereynas-gia-thn-prosbash-twn-atomwn-me-anaphria-xronies-spanies-pathhseis-sthn-ygeia>

4. Πληθυσμός που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας (Europe 2030)

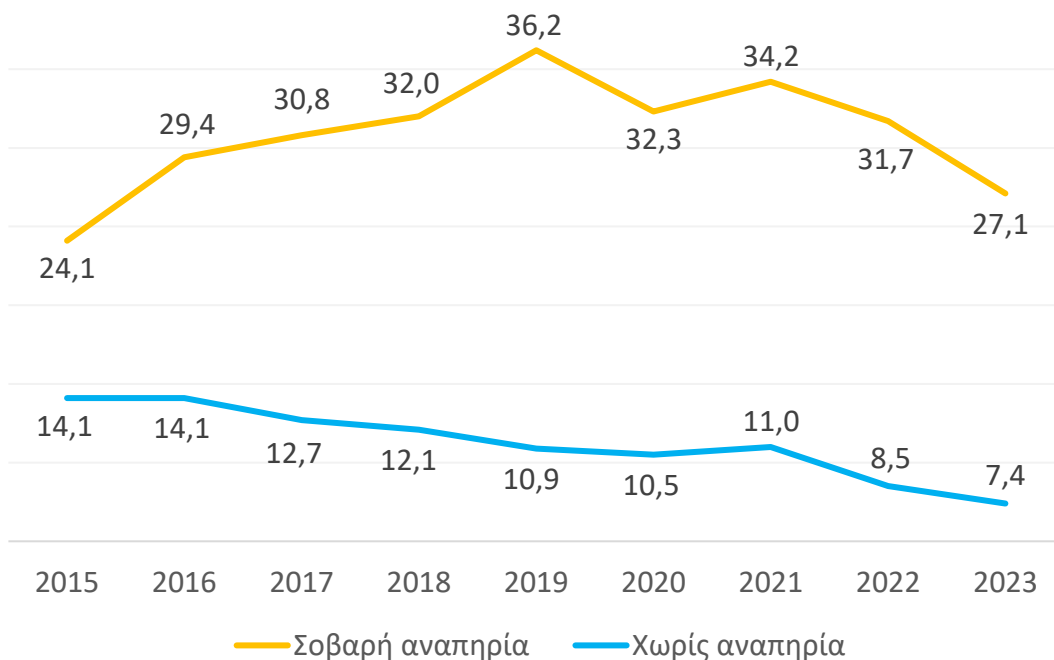
Ο αναθεωρημένος δείκτης «Ποσοστό πληθυσμού που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας» (Europe 2030), αναφέρεται στο ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 0-64 που διαβιούν σε νοικοκυριά που τα μέλη τους εργάστηκαν λιγότερο από 20% της συνήθους απασχόλησης κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους. Η ένταση εργασίας του νοικοκυριού ορίζεται ως ο λόγος μεταξύ του αριθμού των μηνών που όλα τα μέλη εργάστηκαν κατά το προηγούμενο έτος και του συνολικού αριθμού των μηνών που θα μπορούσαν θεωρητικά να έχουν εργαστεί κατά την ίδια περίοδο. Οικονομικά ενεργά μέλη θεωρούνται τα μέλη του νοικοκυριού ηλικίας 18-64 ετών. Τα νοικοκυριά που αποτελούνται μόνο από μαθητές ή σπουδαστές κ.λπ. κάτω των 25 ετών, ή 60-64 ετών που δεν είναι οικονομικά ενεργά ή και άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω εξαιρούνται από τον υπολογισμό του δείκτη.

Η ανάλυση του δείκτη στον πληθυσμό των ατόμων με αναπηρία καθιστά εμφανές ότι ο τομέας της απασχόλησης αποτελεί το κατεξοχήν πεδίο ύπαρξης εμποδίων και αναπαραγωγής διακρίσεων εις βάρος των ατόμων με αναπηρία και των οικογενειών τους. Το 2023 το ποσοστό πληθυσμού (16-64 ετών) με σοβαρή αναπηρία που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας (Europe 2030) υπολογίστηκε σε 27,1%, ποσοστό δηλαδή σχεδόν τετραπλάσιο από το αντίστοιχο στον πληθυσμό χωρίς αναπηρία. Σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, η τιμή του δείγματος στην κατηγορία ατόμων με σοβαρή αναπηρία σημείωσε μείωση κατά 4,6 μονάδες.

Γενικά, κατά το διάστημα αναφοράς 2015-2023, δεδομένου ότι και ο γενικός δείκτης απασχόλησης σημειώνει μικρή αλλά σταθερή βελτίωση σε επίπεδο χώρας, ανάλογη πορεία ακολουθείται και στον δείκτη χαμηλή ένταση εργασίας στον πληθυσμό χωρίς αναπηρία. Ωστόσο στα άτομα με αναπηρία ο δείκτης καταγράφει διαφορετική πορεία με σημαντική αύξηση κατά τα έτη 2015-19 και τάση αποκλιμάκωσης τα επόμενα χρόνια. Εν τέλει, κατά το διάστημα που εξετάζουμε, ο δείκτης «πληθυσμός με σοβαρή αναπηρία που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας» σημειώνει αθροιστική αύξηση κατά 3 μονάδες.

[2024 • 3^ο Δελτίο]

Γράφημα 8. Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού πληθυσμού (16-64 ετών) που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας (Eurore 2030)

Πηγή δεδομένων: Eurostat database, EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions)
Επεξεργασία δεδομένων: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας

Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι, η αναθεωρημένη μέθοδος υπολογισμού του δείκτη, μειώνει τις ποσοτικές εκτιμήσεις του φαινομένου. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τον προηγούμενο τρόπο υπολογισμού (Eurore 2020), το 2021, το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που διαβιούσαν σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας ήταν 42,1%¹⁰, ενώ σύμφωνα με τη νέα μέθοδο εκτιμάται σε 34,2%.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

¹⁰ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/HLTH_DPE040_custom_6196721/default/table?lang=en